

Romanul Modern

Cea mai citita specie actuala, romanul are o istorie indelungata, insa popularitatea si-a castigat-o abia in secolul al XIX-lea, prin contributia lui H. de Balzac, pentru ca pana in acea epoca era considerat literatura de divertisment. Originile speciei se regasesc in operele parabolice ale autorilor din Antichitate (Petronius, Apuleius); mai mult, in opinia unor teoreticieni, la baza romanului ar sta chiar epepeile lumii antice - Iliada si Odiseea de Homer, Eneida de Virgiliu.

Primul roman european (in sensul modern al cuvintului) este Don Quijote de la Mancha de Miguel de Cervantes. Apoi, o data cu secolul al XIX-lea si secolul al XX-lea, romanul se dezvolta foarte mult datorita unor scriitori precum: Tolstoi, Dickens, Dostoievski, Flaubert, Stendhal, Dumas, Gide, Proust, Th. Marm, V. Woolf, W. Faulkner, S. Bellow etc.

Ca specie literara, romanul nu si-a gasit inca o definitie totala, datorita complexitatii sale (in plus, pentru fiecare trasatura, exista si exceptii; ve:i, de pilda, antiromanul Palnia si Stamate de dimensiuni liliputane). In general, se defineste drept specie a genului epic, in proza, de rare intindere, avand mai multe fire epice, o intriga complicata si un numar mare de personaje. Romanul cunoaste o tipologie extrem de diversificata: de pilda, in functie de componenta temporala, romanul poate fi istoric, contemporan sau de anticipatie; dupa locul actiunii, poate fi roman ctadin, rural, al provinciei, exotic; dupa curentul estetic, poate fi roman clasic, baroc, romantic, realist, modern, postmodern s.a.m.d.

Incerari de clasificare a romanului a realizat si critica romaneasca. Astfel, Garabet Ibraileanu imparte romanele (in eseul Creatie si analiza -1926) in roman de creatie (in care personajele si actiunea sunt viate din exterior) si roman de analiza (unde sunt urmarite miscarile interoare ale personajelor). Un critic modern, Nicolae Manolescu, adopta temeni din arhitectura (in eseul Arca lui Noe) pentru a imparti romanul in doric (care cuprinde romanele ce se doresc a fi o oglinda a realitatii, cu personaje -tipuri si cu narator omniscient), ionic (caracterizat prin psihologism si analiza, cu nararea la persoana I, cu personaje-narator, relaivizarea imaginii, trairea subiectiva si autentica) si corintic (ce cuprinde romanele simbolice, mitice, parabolice, postmoderne etc).

Romanul romanesc isi afla originea in romantismul pasoptist (Manoil si Elena de Dimitrie Bolintineanu, sau incercarea de roman Tainele inimei de Mihail Kogalniceanu), insa primul roman romanesc valoros este Ciocoi vechi si noi de Nicolae Filimon (o parte a criticii considera ca primul roman ar fi parabola lui Dimitrie Cantemir - Istoria ieroglifica). Alte romane importante ale secolului al XIX-lea sunt: Mara de Ioan Slavici si Ciclul Comanestenilor de Duiliu Zamfirescu. Perioada interbelica aduce cu sine nu numai inflorirea social-economica a Romaniei, ci si dezvoltarea culturii si, implicit, a literaturii. Cele doua mari directii pe care se axeaza prozatorii sunt traditionalismul si modernismul., sustinatorul celei de-a doua directii fiind E. Lovinescu, cel care sprijinea tinerii scriitori prin activitatea de la cenaclul si revista Sburatorul (unde emite, de altfel, si celebrul principiu al sincronismului, adica alaturarea literaturii romane celei europene, posibila numai prin imitarea literaturilor avansate, folosindu-se, inasa, material autohton).

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

E. Lovinescu este cel care impune temenul de modernism in literatura romana, militand pentru autonomia esteticului, obiectivizarea prozei si liricizarea poeziei. In sens larg, modernismul reprezinta o manifestare indrazneata a celor mai recente forme de expresie in planul creatiei. La noi, modernismul se opune traditionalismului si se caracterizeaza prin: ruptur-a de trecut, negarea valorilor clasice, academice, conservatoare, refuzul ideii de perfectiune, originalitate si tendinta de a soca etc. Romanul modern romanesc evolueaza paralel cu cel realist (in perioada interbelica) si isi alege modele din literatura europeana: Marcel Proust, Andre Gide, Th. Mann etc. Cel care deschide seria romanelor de analiza psihologica este Liviu Rebreanu (Padurea spanzuratilor), fiind secondat de Anton Holban, Hortensia Papadat-Bengescu, Max Blecher si de reprezentantii literaturii autenticitatii: Camil Petrescu, Mircea Eliade, Mihail Sebastian. In teoria literara, elemente noi de estetica a romanului aduce Camil Petrescu, cel mai cunoscut articol fiind Noua structura si opera lui Marcel Proust, unde evidentiaza conceptul central al literaturii sale -autenticitatea. Prin autenticitate se intelege acea trasatura a operelor literare ce prezinta cu sinceritate cele mai diverse si inedite aspecte ale vietii, calitate specifica prozei moderne, subiective, in care importanta este prezentarea experientelor personale (in aceasta ordine de idei, cel care respecta cu adevarat acest principiu este Mircea Eliade).

Constructia romanului modern nu mai este una logica, deductiva, mizand pe obiectivitate, spatiul romanului este, cu precadere, cel citadin, iar romanul care ilustreaza cel mai bine trasaturile modernismului romanesc este Patul lui Procust de Camil Petrescu. Pentru autor, singura cunoastere certa este cea a eului nostru (in descendenta teoriilor lui Freud, Bergson si Husserl), iar autenticitatea nu poate fi obtinuta decat prin respectarea acestei perspective, care implica nararea la persoana I. Din acest motiv, in romanul autenticitatii, locuri centrale ocupa orientarea spre eu, spre intuitie, incertitudine, subiectivitate.

Patul lui Procust isi demonstreaza modernitatea inca de la inceput prin structura complicata: trei scriitori ale personajului feminin - doamna T., un jurnal al lui Fred Vasilescu, doua epiloguri (unul al lui Fred si altul al naratorului din subsol) si notele de subsol. Referirea la doua opere care apartin in realitate lui Camil Petrescu (este vorba de romanul Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi si de drama Act venetian, amintite in subsol), si aparitia in roman a unor evenimente reale (expozitia de arta avangardista) si a unor persoane din viata reala (Tony Bulandra, Perpesiccius, Ion Pillat s.a.) sunt trucuri ale autorului care doreste sa transmita adevarul, realitatea nefalsificata (sa nu confundam, totusi, lucrurile: chiar daca personajele au avut un model in realitate, romanul este o opera de fictiune, si in acest sens, autenticitatea este, la Camil Petrescu, doar o iluzie). In aceeasi idee, a autenticitatii, autorul este exilat in subsol, de unde coordoneaza structura romanului sau. Pe langa prezentarea personajelor, subsolul are un rol foarte important pentru intelegerea conceptului de autenticitate, pentru ca aici este definit scriitorul, drept "un om care exprima in scris cu o liminara sinceritate ceea ce a simtit, ceea ce a gandit, ceea ce i s-a intamplat in viata lui si celor pe care i-a cunoscut, sau chiar obiectelor neinsufletite. Fara ortografie, fara compozitie, fara stil si chiar fara caligrafie." sau, mai mult, un scriitor trebuie sa povesteasca net, "la intamplare, totul ca intr-un proces-verbal."

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Opera de analiza psihologica, aparut in 1933, Patul lui Procust este un roman al pasiunii, alcatuit dupa modelul "dosarului de existente". Titlul trimite la ideea limitatoare a literaturii, in raport cu existenta, si a existentei in raport cu ideea superioara (mai ales in cazul neadaptatului Ladima, care nu se poate incadra in spatiile restrictive impuse de societatea in care traieste). Fiind roman de dragoste, sunt surprinse ipostaze diverse ale erosului (de la iubire autentica, pana la cea neverosimila) prin intermediul catorva cupluri: Fred Vasilescu - doamna T., Fred - Emilia, Emilia - Ladima si doamna T. - D.

Perspectiva narativa nu mai este unica (precum in romanul realist), ci se multiplica si se relativizeaza. Exista in roman patru naratori: autorul-narator din subsol, doamna T., Fred Vasilescu, si Ladima (cel care nareaza postum, prin scrisorile citite de Fred), iar focalizarea este interna (permitand accesul cititorului la psihologia personajului). Existand mai multe perspective asupra aceluasi eveniment sau personaj, este evident ca vorbim despre o relativizare a imaginii, interpretata in mod diferit de cel care o prezinta: astfel, doamna T. este vazuta drept o femeie foarte frumoasa, distinsa, rafinata de catre naratorul din subsol si Fred, in vreme ce un prieten al lui Fred, surprinzand directia privirii acestui il interpeleaza mirat: "N-oi fi pus gand rau uratei aceleia care sta de vorba cu Ladima? Ăžefule, te stiam om de gust."

Aceeasi relativizare a imaginii o regasim in caracterizarea celorlalte personaje: desi de aceeaasi factura sufleteasca precum doamna T, sensibil si delicat, Fred este considerat de prietenii sai un ignorant (situatie in care se complace, tocmai pentru a-i putea observa detasat, din umbra), insa naratorul din subsol remarca "acea vibratie melodioasa, calma, pe care o au oamenii fruntasi adevarati in activitatea lor, oricare ar fi ea"; Emilia este "un inger blond" pentru Ladima si o acritura vulgara, lipsita de orice talent in ochii lui Fred; Ladima este o sursa suplimentara de venit pentru Emilia, "o nulitate" pentru asa-zis prietenul sau, Penciucescu, dar cel care ii intuieste sensibilitatea deosebita, si ii intelege drama intelectuala va fi Fred. Acesta va incerca de-a lungul jurnalului sa rezolve taina sinuciderii lui Ladima (paralel cu rezolvarea propriei drame sentimentale).

O alta trasatura a romanului modern, regasita in Patul lui Procust, este anularea omniscientei si omniprezentei din romanul traditional. Naratorul nu mai este o instanta de tip demiurgic si nu mai dirijeaza toate actiunile personajelor sale. Pentru ca nararea se realizeaza la persoana I, perspectiva este una subiectiva, evenimentele fiind relatate in functie de timpul subiectiv si de memoria afectiva. Locul prajiturii madlene din romanul lui Marcel Proust este luat aici de lectura scrisorilor lui Ladima de catre Fred Vasilescu. Aceasta lectura este motorul care declanseaza amintirile lui Fred, si din fragmentele presarate pe parcursul jurnalului (procedeu de rememorare a traierilor in functie de memoria involuntara a fost numit fluxul constiintei) putem reconstitui povestea de dragoste dintre Fred si doamna T.

In romanul modern este anulata previzibilitatea (nici un eveniment din Patul lui Procust nu poate fi considerat drept previzibil, mai ales ca se actioneaza sub impulsul traierii afective, a incertitudinii, a subiectivitatii) si posibilitatea anticiparii (nu este posibila anticiparea unor acte narative si nu exista semne care sa anunte un eveniment viitor). Nici istorismul nu mai apare, pentru ca timpul nu mai curge cronologic, ci in functie de memoria involuntara, iar personajele sunt deja formate, fara sa

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

---

cunoasca o evolutie propriu-zisa.

Ele nu se mai inscriu intr-un tipar, nu mai apartin caracterelor, ci sunt individualitati, personaje complexe (personajul intelectual inlocuieste taranul din romanul traditional), cu trairi interioare intense si complicate.

Ele sunt portretizate direct de catre autor si de catre alte personaje (lui Fred si doamnei T. le sunt realizate portrete in subsol, dar o perspectiva diferita o au prietenii lui Fred, respectiv, D sau amicul de la expozitie al lui Fred) sau indirect, prin limbaj, atitudine, vestimentatie, mediul in care traiesc, activitati, preocupari etc.